

Культура і Побут

№ 32

Неділя, 23-го серпня 1925 р.

№ 32

Хоть крапельку архітектурної фантазії.

Харків чиститься, моститься, фарбується, строїться.

Старе міщанське й чиновницьке місто заходами радянської влади справляється після революційних рап і поводі перетворюється в столицю.

Кожний місяць міняє обличчя Харкова.

Майже на кожному ріжку, на кожній вулиці будуються нові будинки. Можна сказать, що це наші перші на початку харківського комунального будівництва. Зрозуміло, що ми надто бідні ще, щоб розгорнути широку програму нашого нового радянського будівництва. Але в кожній разі важко те, що ми вже будуємо і будуємо всерйоз і надзвичайно, бо кожний новий будинок мусить зстояти не менше як сто літ. Мусить здаватися, що це вже будуть еразми будівель, пристосованих до нових умов, нашого життя в учитом всіх останніх досягнень будівельної науки й техніки. Однак те, що вже зроблено (деякі будинки вже наполовину готові) заставляє деякого тривожитися за те, чи дійсно серйозно зважені всі планові моменти в нашому архітектурному соціалістичному будівництві. Зокрема, чи взято під уяву перспективне, планове й рационально використання простору і площа міста і застежені естетичні моменти, як це зроблено в Москві. Адже ж збудувати просто будинок—це зовсім не визначася—задоволити всі вимоги комунального будівництва. Будинок є тільки є засіб до розвізання мешканської кризи: він, виростаючи десь на вулиці, міняє вигляд вулиці і міста.

Те, що твориться, спровокає враження, що Комуністи і архітектори в програмі свого будівництва виходять тільки з чисто утилітарних мотивів, з необхідності дати населенню Харкова нову мешканську плану. Захопивши цим утилітарним аргументом, вони забувають, здається, що будують в серйоз і надзвичайно ї що іхні будівлі мусить не тільки збільшити кількість помешкань і кімнат, а ще й оздоблювати місто, і тому повинні відрівновідати певним вимогам краси...

Я не поміч, щоби в будинках, що з таємою спішкою зараз ростуть, відчувається бодай трохи якоїсь архітектурної фантазії й

Напередодні театрального сезону в Харкові.

Театр відчуває в сучасній житті суспільства дуже важливу роль, а надто у нас в Радянській державі, де театральне мистецтво по-за всіма функціями своїми набирає виключної важливості, якою могутній чинник соціального виховання суспільства—перебудови його світогляду.

Театральне мистецтво пайбільш приступило й зрозуміло в усіх мистецтвах для широкого загалу, а тому і впливає так дуже на психіку нас.

Не треба це доказувати—майже кожен робітник і селянин відчуває на собі вплив театру, і знає, що називати театральна дія не високою художньою вартості, коли вона відповідає домінуючому настроюві залі, ведою цю за собою, притягуючи її реагувати на дію.

То ї не диво, що суспільство так цікавиться театром і пильно слідкує за його хідом.

Театр, коли він підхопив основний тон пастрою широких суспільних кол і зумів передати домінуючу в той чи інший час ідеологію пануючої класи (ми ще не вийшли з класової будови суспільства) у формі відповідній стамовій й теміці того часу, став необхідною частиною культури часу. Він підхоплює масу й веде її за собою. Цим і пояснюється те, що держава всіх часів історії тає цікавилася театром і дбала про його розвиток.

То ж і наші державі і нашому радянському суспільству, робітництву й селянству Українському його театральна справа є другого й важливого. Через це й хочемо ми переглянути наші досягнення на початку театральному з минулого ріка і виявити, яке зараз, напередодні прийдешнього театрального сезону перспективи українського театру на більшій майдані.

Театральне життя столиці України зосредоточується тільки в Державному драматичному театрі імені Франка.

Франківці принесли торік для української театральної справи дуже багато, вони значно посунулись наперед, ідеологічно й художньо.—Маємо на увазі постанови Франківського театру '97, 'Моб' і 'Вій'. В

творчості. Будуються скрізь звичайніші, пам'ятімені типу будинки, з малесенькими вікнами, з невеличкими кімнатками (це має бути з економії засобів). Будинки становляться в ряд, часом на найголовніших вулицях, з прекрасними старими будинками і, розуміється, виваються в іншу гармонію ліній і форм, якими є дінамік дісональ, що ріжуть око і висулють вулицю і місто.

Я хотів би запитати, чи подумали, бодай раз, наші архітектори над таким простим, але дуже важливим питанням?

На це відповідатимуть, що ми бідні, щоб підімати красиві палаці, що у нас надто мало грошових засобів.

Але хіба це серйозний доказ для того, щоб «фабрикувати» трафарети, без жадного смаку казарми?

Я говорю про те, що за допомогою тих же самих, дуже обмежених, засобів і з того ж самого матеріалу, можна і необхідно створити будинки, що не тільки будуть дешеві і зручні в середині, але й присміті зовні, що не будуть вражати свою шаблонною й бездарною казарменністю, а приваблюватимуть чутурністю і накладатимуть на вулицю і після місто певний стиль.

Не допускаю, що наші архітектори, були в своїй галузі або безграмотними або бездарними, щоб не змогли хоч трошки позичити досвід з царини комуналного будівництва міст Західної Європи. Підивіться (я не кажу вже на будинки для робітників у Відні) на те, як будуються кооперативними товариствами будинки—хоч би в Празі. Там виростають зараз цілі квартали: будинки є однотипні й однотипні, майже в середині і зовні, зовсім не дорогі, далеко не палаці, але дивитися на них просто приємно: в зовнішній формі їх почуті продуманість, стиль, композицію, красу...

Не вже ж у нас бракує қоли б не талановитих будівників, то бодай таких, що посталися би до справи будівництва і відродження міст (а це є колосальна серйозність проблеми), не тільки зі знанням і розумінням, але й з любов'ю до діла.

Слово належить комунігостові.

А. ПРИДЕШНИЙ.

Франківці відчутли «дух» часу й глянули на сучасність тверезими очима. вони відчули потребу сьогодищного дня й зміни з петрівських шукань, на які були баґаті революційні роки, на прадавніх шляхах.

Театр цінний для нас тоді, коли він сучасний, цеб-то, сьогодні, революційний, коли він життя подає через призму сьогоднішньої соціальної етики й естетики.

Формою театрального дійства мусить стати ритм і темп революції й повної швидкого плавного руху будівничої роботи пореволюційних років.

Франківці згаданими постановками осягнули цих загадок.

'97 надзвичайно цінна після пізньої бездарних анігів, побутова п'єса Куліша, збудована на такому тлі, де пайловине ї найкраще розгорнується пізнього села. П'єси були зайві агітаційні триади—діягітували я дозела, що лише тіна прибрала в сухо художні форми й може агітувати. Франківський театр подав постановку в реалістичному стилі і вона зробила печуване. Допомагати, що п'єса вільша під пад 50 вистав та при повітряній залі, щоб більш не говорити.

«Моб», переробка з роману Сінклера зачепив іншу сторінку сучасності—буржуазний капіталістичний світ і під звичкою й під повітряною рукою режисера Глаголіна поставив нам Америку, сучасну капіталістичну акулу. «Моб» був кінематографічний як Америка й революційний як СРСР. Він вивернув і висміяв буржуазний побут здійсненого до похабного. Примусив Христа зійти зі свого престолу по шаблонів капіталістичної дійсності до революційного підпілля, й постраждати не за лебедине царство, а за землю під часливе життя.

«Вій» гротеск збудованний, на тлі Гогольського «Вій». Й переробки Кропивницького. Останом Вишневої й художньо оформлені

Сєчен виселений хлопець, в очах у нього стоп. Усе, все він робить і та, і та, і та.

О ранки, о тумани, о росині стежки! Батрак Евген руманий, батрак Евген стрункий.

О ранки, о тумани, о сонце, о висна! Була дочка у пана Констанція сумна.

В гюю на квіті ранні і не зозулі жаль,— вся в чернису уборні и ходжані і пеаль.

О ранки, о тумани, о сонце, о висна! Констанція сумна.

О згуків небо тане, і все кругом мовчить. Здається папці панін ридаюти уночі...

О вітре мій! О клени: Чому так сердець бє?— Евген мій, Евгене, минула ти мос!

О часу чорні хвили, о дальній криїві сірен! Ложать у тій могилі Констанція й Евген.

В які віки я грані, всі грані перайшов? В любові с повстання, в повстанні є любов.

Пий правдивим артистом своїї справи художником А. Петрицьким, в постановці фрунданта Франківського театру Г. Юри, дав барвисту й гральчасту чітку сатиру на наші болячки й вязмія український «чорвий» поєднання й штани.

Всіма українськими барвами, секрет яких поєднав Петрицький і соковитим гумором та кількою іронією Вишневою розгорнулось заалаштунове наше життя.

«Вій» був постановкою гідною європейської сцени з західніми супутниками сучасним художником Петрицьким і соковитим гумором та кількою іменами й між ними пишнічими й вязміями українського «чорвий» театру.

До цього цей рік ми будемо мати в Харкові ще українську оперу. Звичайно, ми не можемо вже сьогодні будь що певне сказати, чи виправдає воля себе. Справа є нова, тепередні спірі дали сумні наслідки, але та енергія, з якою виявилися відповідні органи та дирекція дас сподіватися успіху.

Говорить за успіх і кілька імен, що будуть у опері працювати, а найбільше імена художника Петрицького й режисера Глаголіна, що спрацюють чітку супутницю.

В репертуарі значиться кілька нових українських оригінальних і перекладних постановок, от-яко український оперний репертуар починає народжуватися, а факт існування операції театру звичайно гарво відніне на його дальший розвиток.

Коротенький перегляд театральних перспектив на прийдешній сезон дас підстави думати, що український театр в Харкові цього року десь більше, ніж торік. Сподіваємося, що театр подастя нам в своїх постановках нову Україну, розвіє й поглибить можливості, які стоять перед українською молодою культурою, найдіється художній її змістово рівністю сучасної культури.

В. ХМУРИЙ.

Немає пристановища.

Від хуторян мистецтва із запілків науки та із шишил заскорузлі буденниці, ми чуємо що й досі, що сучасна дійсність не може сприяти вільному розвитку тих галузей мистецтва, де фарба, риса, стилізований орнамент чи маса являють основу його форм; що живопис, будівництво художнє, т. з. прикладне мистецтво та скульптура не мають інших відмін в умовах сучасного українського життя, не мають даних, щоб ступить на широкий шлях мистецтва, вийти за межі місцевого значення; що в масах, вибитих бурею революційної доби з колій традиційних форм, ще не досягнутих тих ступнів культурного етапу і з цим супою, що викликають необхідність і дають можливість розвою даних галузей творчості, а загальній стапній культивованої сучасного громадянства—ще не викристалів того матеріалу що гарантував би відповідне багатство тем; і що як наслідок цього—утворення спеціального органа, присвяченого справам мистецтва, особливо галузів вищезгаданих—питання не своєчасне.

Підйдемо до справи підкім конкретно, виходочі зі стану окремих моментів, матеріалів та вимогів біжучої дійсності, щоб пегайрати в ампліреах змінного словомовства—пізьмо будь яку частину терену сучасної України, що наслідком історичного життя стоїть далеко не за першим місцем, а за станом культурних запитань являє собою типовий куток глибокого провінційного уладу.

Що майже що для виявляється шедеври кераміки—Сакс, Свир, Верхків, першорядні реалії наших російських фабрик Гардинер'а, Попова, Мікшашевського, Менкірельського посуд і ціла низка інших речей місцевого походження, Сходу й Заходу.

Що майже що для виявляється праціми з ін'єктора й війові зразки чистих стилів доби Louis XV, Louis XVI, empir'a бездоганної техніки й кол-

позадій, між речами прикладного мистецтва і Тогіра й інших першорядних майстрів, а також ювелірії розі місцевої народної творчості (українське «золотарство») про ієрували яким до цього часу майже піде не буде згадано.

Що в пам'ятках народної творчості за останні часи знайдено силу зразків, які мають не тільки історичне чи побутове значення, а й високу художню вартість як життєвий матеріал до скористування в площині прикладного мистецтва також майстерніми художниками як і окремими фахівцями.

Що в церковних архивах знайдено художні писевири рукописних пам'ятників від найдавніших часів.

Що в мистецтвах бувших магнатів виявлено стилістику будівельної уйкуму.

Що виявлено присутність зразків, які являють матеріал до винесення окремої української школи мальарства, зразків неофіційних пізок в боку історичного і з боку абсолютної художньої вартості.

Що є велика пізака речей від найдавніших часів української історії, які висловлюють знаннями народів, що мешкали на теренах України з асирійцями, греками, «асасідами» і що ці речі мають не тільки культурно-побутове чи археологічне значення, а й цікаві з мистецької боку, а також впливом їх на місцеву народну творчість.

Що весь цей матеріал являє собою за певними винятком—цілком новий скарб мистецтва пізака, підії не з будь якого боку не освітлений, не поставлений іноді ізазважено на свій історичне, чи наукове чи художнє місце.

Ми підійшли до питання пам'ятників першого з боку, так би кажучи історичного засобу діяльності відкривши на зорі розповідно-документальному погляду, що на Україні за часів державно-місцевих, взагалі мало збереглося цікавого художнього матеріалу з галузів мальарства, прикладного мистецтва, скульптури будівництва й інших галузів мистецтва, а за дії революції знищено й те, що десь випадково зберігалось—погляд в корні кефіно-даючий діяльності. До цього ми ще звернемось, а зараз підійдемо до питання з пізака боку, торкнувшись сучасності й героям вимоги її.

Чи відомо широким колам нашого громадянства, що робиться по наших художніх школах, в майстернях прикладного мистецтва, в місках сучасного будівництва, в межах яких наприкінці йде розвиток українського мальарства й інших галузів пластичного мистецтва. Чи звязані ці наприкінці й течії з сучасним життям, його вимогами й перспективами і як іде технічна спроща художнього виховання взагалі.

Чи знаєма наша школа Й окремі представники-фахівці цілих галузей з сучасним стапом розвідників форм всеєвітного мистецтва. За питанням пам'ятників літератури, музики, артиста, наїв'я художника—паване можна сказати, що жодин з них нічого вам не скаже, бо вони за усім його бажанням не мають можливості орієнтуватися у справі: кожен представник буде якої галузі творчості працює в замкнутому полі власного фаху, тим

саме обмежуючи її діяльність, надаючи пропуск власної праці вузькості, примітивності, провінціальному, і не має сили вийти з них хоча й дас повний відчуття тому, що орієнтація в напрямках течій закордонних таєк потрібна йому, як і представникам наук чи фахівцям різних галузей техніки.

Звернувшись до окремих груп і кол мистецтва—ми спостерігаємо, що за винятком представників літературної діяльності—їх підгрупа горішні трави, дзвінить у голій близниці, розспіве дим від далекого баґаття киргиза. Біблейські отари овець і легкий крок худого верблода. Чабани киргизи на маленьких конячках мов би привезли до своїх коней—сидять ловко й кріпко.

Після вигравейшій гострики кінцями бағнет ворушать мені груди. Нехмітно щепити. Мені болюче за цей непокірний простір, що лежить придушений зедечко-блакитними підборами. Далекі бури мов гроби дромадера розпливалися в марсі. Хочеться рознірнути що тиши вигуком божевільним або поетом исподніан.

На стійкі пахне шкірами, кутром, що приходить киргизи. Від киргизок тхіне смаженою барапиною, ламом і кобилячим молоком. Киргизи предають кумис у великих пляшках. Пляшка брудна і брудна піла (кухоль), в яку вона наливав кумис.

Я пішов купувати кумис. Висока піснографія киргизка почала наливати мені кумис у надто брудну пільзу. Я сказав їй про це. Вона не вагаючись довго віднесла пільзу до своїх сіріх вуст старечих, почала облизувати її своїм довгим горстям рожевим язиком. Швидко облизала, поглянула хитро.

— Якші! *).

— Йок, яхан... **).

Я не захотів брати кумису, пішов. Вона дивиться здивовано. Напевно вважає, що її язик все що в найніжнішого. Щось забалькотала горлаппо і хутко.

Потяг несподівано гукнув. Луга сковзнулася об ліненні після і шухнула за обрій. Віла замінници броять отери. Легкою маніжкою ходи, мов балерина дібає верблод. Потім зупиняється і звісною гадюкою жердою вондить у норки.

Зупиняється киргиз-кін, загублений у пізаку безмежі і проважає оком потяг. У нас у вздові єде двоє молодих киргизів. Насмішкувати і верхліті юнаки. Щось кинуть кінчику, що дивиться на потяг, а той свариться пагасем. Юнаки—кінчики йдуть працювати чи вчинятися у свою столицю Кизел-Орду.

Гостро-медовий запах трав і сухий блиск пісоків. На солоних високих порогах киргизи кінчика трава-кінкя шелестить. Потяг пішов під гору, пішов потиху.

Лякає буйливі згруновані, мабуть колишні залишничні будинки.

Сонце стойті віддало над обрієм як пагрітій мідний шмат, коліннішого дажджового легендарного Чингіз-Хана. Цього вогненого щита не проб'є нікая стріла, бо під ним б'ється розпечене вогнене серце.

*). Якші—лобре.
**). Ні, погано.

M. ФІЛІНСЬКИЙ.

Цей образливо односаптійний простір лежить у якусь казкову безмежність. Рівна підстругана даль, болюча через те, що від неї нікуди не сховасяша. Вітерень ріденький облизав горішні трави, дзвінить у голій близниці, розспіве дим від далекого баґаття киргиза. Біблейські отари овець і легкий крок худого верблода. Чабани киргизи на маленьких конячках мов би привезли до своїх коней—сидять ловко й кріпко.

Після вигравейшій гострики кінцями бағнет ворушать мені груди. Нехмітно щепити. Мені болюче за цей непокірний простір, що лежить придушений зедечко-блакитними підборами. Далекі бури мов гроби дромадера розпливалися в марсі. Хочеться рознірнути що тиши вигуком божевільним або поетом исподніан.

На стійкі пахне шкірами, кутром, що приходить киргизи. Від киргизок тхіне смаженою барапиною, ламом і кобилячим молоком. Киргизи предають кумис у великих пляшках. Пляшка брудна і брудна піла (кухоль), в яку вона наливав кумис.

Я пішов купувати кумис. Висока піснографія киргизка почала наливати мені кумис у надто брудну пільзу. Я сказав їй про це. Вона не вагаючись довго віднесла пільзу до своїх сіріх вуст старечих, почала облизувати її своїм довгим язиком. Швидко облизала, поглянула хитро.

— Якші! *).

— Йок, яхан... **).

Я не захотів брати кумису, пішов. Вона дивиться здивовано. Напевно вважає, що її язик все що в найніжнішого. Щось забалькотала горлаппо і хутко.

Потяг несподівано гукнув. Луга сковзнулася об ліненні після і шухнула за обрій. Віла замінници броять отери. Легкою маніжкою ходи, мов балерина дібає верблод. Потім зупиняється і звісною гадюкою жердою вондитет у норки.

Зупиняється киргиз-кін, загублений у пізаку безмежі і проважає оком потяг. У нас у вздові єде двоє молодих киргизів. Насмішкувати і верхліті юнаки. Щось кинуть кінчику, що дивиться на потяг, а той свариться пагасем. Юнаки—кінчики йдуть працювати чи вчинятися у свою столицю Кизел-Орду.

Гостро-медовий запах трав і сухий блиск пісоків. На солоних високих порогах киргизи кінчика трава-кінкя шелестить. Потяг пішов під гору, пішов потиху.

Лякає буйливі згруновані, мабуть колишні залишничні будинки.

Сонце стойті віддало над обрієм як пагрітій мідний шмат, коліннішого дажджового легендарного Чингіз-Хана. Цього вогненого щита не проб'є нікая стріла, бо під ним б'ється розпечене вогнене серце.

*). Якші—лобре.
**). Ні, погано.

M. ФІЛІНСЬКИЙ.

Змагання.

Аж ось біля згуркованої будки напівслу-стом стоять вершники. Під ним кіль грез-кохним м'язом і приде вушами. Кіль ніза зроблений геніальним спінarem, так класично виточені й скріплені всі його м'язи. На голові у вершника шовкова хустка зазі-зана високим конусом і зелений шовковий халат.

Наши юнаки-киргизи пришли до вікок:

— Бай, бай.. уй більшой бай... *).

І коли потяг порівнявся з будкою, наслід-куватий юнак висунувся у вікно й різким стемовим голосом гукнув бло, напевно щось образливе, бо той здрігнувшись глянув на вікно і засозався на кульбаді. І разібрал я-шило слово джигіт і кінь.

Юнак гукнувши раз. Пізніше я візив, що криєв Пому—мов у баї коника поглада, а оз-зализний кінь, це настоящий швейцарський кінь. Юнак сбрзив баї, бай оскажеві,

І якось несподівано бай підстрибнув на кульбаді і вигнувши щось дике чабанським голо-вом:

— Гу-а-а-а!

Відриз коня нагасм. Хвилини іде.—Кінь злиється на дібки, грибнув ногами хмару лі-кую і рвонувся з місця. Бай чавав павищереди з потагом.

А потяг пішов з гори. Напевно й маші-піст зацікавився перегонами, бо потяг пішов півдідно, швидче...

Ми з несподіваним захопленням стояли під вікном і слідкували. Кінь чавав божевільно. Але поздоганяв останні лише два вагони, до-бігав півдідо до середніх, а під ним не перего-нить. Киргиз сік його по боках пагасем і щось гукав, він дів'яний джигіт.

Потяг засанано хрипів і хриско-тів своїми залишними ребрами. Розгінавши відразу вперед.

Не знаю скільки ми верст промчали ло-ряд. Киргиз скажено був коня пагасем, а той уже вигнусся, як хорт і насамовіто різь по-пінтрія. Еже дончав до середніх вагонів, що четвертій пізак і кінь було переможеним. Та ось враз ми всі ахнули і прилили до вікна: бли-куче-спітілій прекрасний кінь з вузькою шию і тонкими ногами, на всьому скаку спав і посунувся вперед по інерції. Киргиз вилетів з кульбади на два-три сажні, але враз лідів-вівся на криві ноги і несіг до коня. Кінь не во-рушилася, лежав спокійно і з рота кульбада відійняла.

Бігти юнак посміхнувся, виціривши прі-бі, гострі зуби і проховив ламовою мо-тою:

— Конь очень хороший, а он большо-дурак!..

Потяг несподівано зухвало гукнув і пок-чав у далеку безвість.

*). Бай—багатий.

Відіїав поза Кримці й повернув у ліс.

— Ну боже допоможи!—сказав той що з хутора, виїжджаючи на шлях. Вийшав за ху-тір і повернув у ліс. І ще дрос—вийшли з хутора й повернули у ліс.

Стукотіли буфери, гуркотіли колеса—то-варівий потяг, чекутика, ішов на Круглий Зоріт...

— Гарна пічка!—мовляв Вовчик, роз-ставляючи дядько на Круглій Зоріт...

— Хто тут побіжить? засміялася дядько—хіба з переліку, хо-хо!

— Ну, Гришкі, бути тобі обозним коман-дром! Держал коней близче, щоб разом!

Гришкі і ті що з хутора, вивели вози, на-шия і держали коней напаготові...

Стукотіли буфери. Гуркотіли колеса. То-варівий потяг, чекутика, ішов під гору на Круглий Зоріт... Заскретотіли колеса на скру-ченій рельсі, засичав під колесами ішов. Состав ахнув і зішов з пасині вниз, роз-риваючись з гуркотінням,

Тевтонці в дурнях.

«Республіканський» Університет в Берліні широку з великою помповою святкує день, коли король Фрідріх Вільгельм III-й з досадою підписав декрета про засновання Берлінського університету.

За традиціями цієї «наукової» інституції в цей день найбільш працьовитим і розумним «комітетам» видаються премії.

Цього року було призначено дві медичні премії за дослідження крові й одна філософська премія.

Щоб забезпечити «об'єктивність» і «науковість», додержується звичаю, надіслані роботи позначати не прізвищем, а прибраним девізом.

Почалося свято. Студенти в маскарадних обрядах зі стигами й прапорами, унівізорами «корпорацій», у високих лаконічних чоботях, з малими кіжі на голові і з ранірами в руках входять марширом в університетську зали. За ними професорська колегія в трохугольках і теж в середньо-вічних уборах. Хор і музика органу. Потім промова ректора д-ра Голля на тему: «Геніальні особистості та їх війкове становище відносно законів в моралі». Починаючи з Платона та Павла, до кладчик торкнувся всіх напр., Маківелі, Лютера, Лейбніца, Гете, Канта, Спінози, Філіпа і Гегеля аж до пізніших часів. Всі промови були одним величним діфірамбом генієві музичні, героїв в тевтонських музичних грудах.

Тепер почався сам розділ премій. Мужі,

декоровані й костюмовані молоді зі шрамами від поєдинків на овечих обличчях поважно розсіялися, ческаючи, щоби по бомбастичній промозії своєго ректора вшанувати «премійові вади» за їхні дослідчу роботу.

Широким жестом розкривав ректор перший конверт, щоб преміювати авторів медичної роботи про дослідження крові. На два дівиці відгукуються тихим песямливим тоною... дві жінки: Ельза Філіппіна—Леві і Елеопора Дулкер,—одна єврейка й друга російська підмінка з над Балтикою. Хвилина розчарування й здивування, а потім рідкісні спаски.

Непевною вже рукою одирає ректор другий конверт. Хто одержить філософську премію. Обличчя «комітетів» і тевтонських донців та професорів стають чим раз довіді: премійована—Наталя Тон з Палестини. Три жінки, а з того дві «живівки».

Панків ректорові виступає ходзинний піт на чоло, його голос дріжить у стиснені горлі. Професори почучають себе пікником, переступаючи з ноги на ногу. Студенти в карнавальських убраних, що дають першінство поєдинникам, мензурям і алкоголеві, замість половиць наукових студій, приголомшено стукають і брякають шаблями в такт національному гімну: «Дойчланд, Дойчланд! Ібір аллес»...

А далі розходяться нові біліску, в кепках, в бантіках, і з прапорами... Трохи шкучильюючи і без премій.

Фріді Лянге.

Берлін, 15/VIII—25 р.

Нові видання.

Антологія російської поезії в українських перекладах. Стр. 283, ДВУ. 1925. Ц. 1 карб.

Мету видання цієї книжки пояслено в передмові таким чином: «Антологію що розріховано, певна річ, пасмітеред, на тих читачів, що не мають змоги ознайомитися з російською моеєю в оригіналі». Як бачите, мета досить гарна й корисна, тим чаче, що «зайнамство» почато з А. Пушкіна. Трохи бере сумнів, щоб можна було знайти такого читача, що не читавши, павіль Пушкіна, раніше почав би розбиратися в різних «акмеїзмах», «футурізмах», «символізмах», «імажинізмах» та інших учених «ізмах». Заплутавши, читає під туди, куди йому треба було піти з самого початку: до оригінальної російської поетес та до історії російської літератури.

І там він дізнається, що Семенко не пагудує нам Маяковського абсолютно підчим (хіба може своїм «верлібром» або «посози-малюром?»).

Там він дізнається, що сучасних футуристів (Каменський, Пастворський, Асеев, Третьяков), працюючи в галузі ритму, фонетики, лексики та стилю, не являються для Маяковського поставниками формальних досягнень, що «широко користуються в їхніх теоретичних здобутків, піддаючи потім у юрбу агітаційні вірші». Там він дізнається, що не Маяковський «широко користується» з Асеєва та Каменського, а павіані, Асеев та Каменський іуть від Маяковського.

Так само узнає Й те, що Єсенін буде парним поетом ні в якому разі не є творцем «спадзичайно простих та музичних пісень про хрост людські почуття». Єсенін типічний представник Богеми, що пануєть на собі нарочитий пам'ятний сум і виголошує молебні над своєю власною смертю.

Нарешті він дізнається, що єврейські поети далеко музичніші й грамотніші, ніж їх показали перекладачі в «аматорі». Ось характерний приклад. В поемі Тіхонова «Самі» сказано:

«Смотрит на него одним глазом,
Никогда не скажет спасибо
Сам греет для бритвы ему тазик
И седает пони для сагиба».

Ці ж самі рядки у перекладі І. Кулика:

«Дивиться на нього одним оком (?)—пе-
до реці.

Ніколи не скаже дякую;
Самі греє для голенія йому глечик
І сідас для сагиба... коняку».

Коментарій, як то кажуть, зайві. Так саме, дідається, зайві й надії на всіх цієї книжки.

Мих. Бондаренко.

МАССЬКИЙ. «Сільсько-господарська ко-
операція». За ред. Батока. Вид. «Кліто-
спілка». 1925 р., стор. 143, піна 90 коп.

Книжку можна поділити на три головні частини: 1. Економічні підстави с.-г. кооперації. 2. Теорія с.-г. кооперації. 3. Со-
ціальні й економічні значення с.-г. кооперації.

В першій частині автор заводить економічні й соціальні особливості трудового селянського господарства, як головного об'єкта с.-г. кооперації. Для характеристики особливостей автор бере окрім ментів як: споживчий і товарний напрямок селянського господарства, значення фракції в сільському господар-

стві, значення й зміст заробітньої платі в капіталістичному і в трудовому селянському господарстві, обтіженість робітника ідаками і залежність стану господарства від міжко-
сти ідаків і робітників, земля й оренда землі, будівлі реманентів і наречень ринок, збит, добуточість господарства і бюджет господарства.

Не дивлячися на те, що ці менти вже мали своїх дослідувачів як Челінцев, Макаров, Часнов і інші і в ціймому ці питання впросили в аграрно економічну науку—заже в викладі автора вони набирають нового значення і на підставі їх автор приходить до висновку, що базою с.-г. кооперації з'являється—«трудова споживча форма сільського господарства».

В цю трудово-споживчу теорію селянського господарства зараз вносяться коректив «трудово приобретательского», змісту, який більш допоміг автору обґрунтувати першочергову роль ринку в напрямку піднесення селянського господарства.

Друга частина книжки—теорія с.-г. кооперації. Цій частині бракує відповідальної класифікації с.-г. кооперації. Автор відмінно відповідає на підставі їх зустрія на окремих видах роботи с.-г. кооперації. Особливе місце автором відводиться організації с.-г. кредиту, як головної форми с.-г. кооперації. Узажею розглянена збурова робота с.-г. кооперації.

Автор знайомий зі становом кооперації ні-за кордоном і вільно оперує даними з життя с.-г. кооперації Америки, Німеччини, Данії, Ілонії, Фінляндії.

Третя частина—економічне й соціальне значення с.-г. кооперації. В розділі першому цієї частини автор приходить до висновку, що селянство не пролетаризується, а шаунерується, що в результаті с.-г. кооперації розвалює індивідуальне господарство, поступово кооперуючи, осуспільнюючи його окрім частини й галузі господарства.

«Кооперація» на ділі здійснює усунення інвестиції в тій одинокій галузі промисловості (це б то в сільському господарстві С. М. М.), що в пій капіталізм виявився в цію фінансову неспроможність.

Книжка Масєвського містить в собі багато практичного матеріалу, що вже сьогодні може бути використаний в практиці роботи с.-г. кооперації.

Написана і мовою і змістом для кваліфікованого читача.

Агроном М. Малюга.

Проф. Ол. Іванівський. «Географія в школі». Наочність викладання П. Харків. ДВУ. 1925 р. 70 сторінок. Цена 60 коп.

Праця проф. Іванівського, при всій її звичайності в темі, як раз доречі зачіпає інтереси для педагога питання.

В основу праці положено такі тези: 1) паччість викладання (взагалі й зокрема в географії) сприяє кращому засвоєнню павчального матеріалу та розвиває хист спостережені;

2) паччість викладання полягає в доцільному виборі приладів і правильному користуванні ними;

3) паччість викладання географії мусить базуватися на ємній читати ілюстративні дани:

глобус, карти, а найкращі з них—природу;

4) перше джерело знання і найважливіший

наочний об'єкт для кожної дитини—світ край

(село, місто, завод з сусідніми околицями).

При чому все тут склеровано на те, аби вчитися географії, та не однієї географії і не тільки вчитися, аще і відповідні органи, вловні уявили

собі практичну важливість правильної поста-

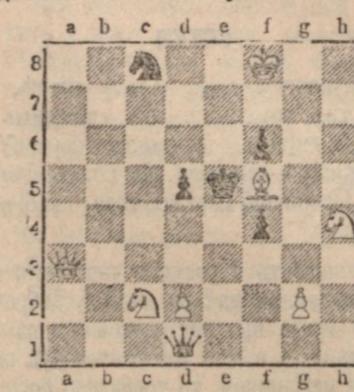
Шахи й шашки.

За редакцією І. Л. Інушпольського.

4. 30, 23 серпня 1925 року.

Завдання ч. 30. А. П. Куббела.

Етюд ч. 23. А. К. Мишина.

Білі—Кр f3 Ф a3 С f5 К c2, h1 п. d2, g2 (7)
Чорні—Кр e5 Ф d1 К c8 п. d5, f4, f6 . . . (6)

Мат за два ходи.

Партія ч. 29. Неправильний початок.

Відіграно на міжнародному турнірі в Баден-Вадені в 1925 р.

Білі—Р. Есті.

1. g2—g3 e7—e5
2. a2—a4 e5 : d4
3. ф d1 : d4 K b8—c6
4. ф d4—a4 C f8—c5
5. С f1—g2 K g3—e7
6. K g1—f1 d7—d6
7. c2—c3 C s8—d7
8. ф a4—c2 C d7—f5!
9. e2—e4 C f5—d7
10. K b1—d2 ф d8—c3
11. h2—h3! 0—0
12. b1—b4 C c5—b6
13. K d2—c4 d6—d5!
14. K c4 : b5 c7 : b6!
15. С c1—a3 d5 : e4
16. K f3—g5 K c6—d4!
17. ф c2—d2 K d4—e3+
18. С g2 : f3 e4 : f3

19. 0—0—0 0—0—0
20. ф d2—d3 K e7—g5
21. T d1—d2 C a4—b5
22. ф d3—c2 C b5—e2
23. b3—h1 h7—h5
24. b4—b5 T f8—d8
25. T d2 : d8+ ф c8 : d8
26. ф c2—f5 ф d8—f6?
27. ф f5 : f6 g7 : 16
28. K g5—e4 K g8—g7
29. K e4—d6 K g6—e5
30. Kр c1—d2 T a8—d8
31. Kр d2—e3 K e5—g4+
32. Kр c3—f4 K f2—g4
33. T f1—b1 K f2—g4
34. K d6—f5+ K g7—h7
Білі залишили 5)

1) Чорні викликають хід e2—e4, щоб атакувати опісля центр білих. Добре було б для чорних грата 8... ф с8 і помінятись на h3.

2) Невдалий хід; білим слід було грата 11. 0—0 Ch3 12. b4 С b6 13. a4 ab і становище єдиних досить добре.

3) Близький хід; білим треба або відступити або помінятись і тоді у них програмою, єдиною.

4) Виграто б також 31... T : d6 32. С : d6 K c4+ K : d6.

5) Пізнак чорних легко проходить у Ферзі.

Партія ч.